

Н. Є. ЖОРНЯК

ОСОБЛИВОСТІ КАНАДСЬКОЇ СФЕРИ ТУРИЗМУ І ТУРИСТСЬКОЇ ОСВІТИ

Розглянуто особливості канадської сфери туризму та туристської освіти, зокрема такі її риси як децентралізованість, вплив культурно-етнічної неоднорідності і місце студентів корінного населення в освітній системі. Окрему увагу приділено трьом основним принципам реалізації вищої освіти (доступ, рівні можливості, врахування різноманітності). Подано основні напрямки діяльності Канадської Ради з питань розвитку людських ресурсів у сфері туризму. Вивчено структурну специфіку канадських туристських галузевих стандартів. Проаналізовано специфіку професійної діяльності канадського туристського сектору та його взаємозв'язок з туристською професійною підготовкою.

Ключові слова: туристська галузь, туристська професійна освіта, рівні можливості, різноманітність, доступ, туризм корінного населення, канадські галузеві стандарти.

Н. Е. ЖОРНЯК

ОСОБЕННОСТИ КАНАДСКОЙ СФЕРЫ ТУРИЗМА И ТУРИСТСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Рассмотрены особенности канадской сферы туризма и туристского образования, в частности такие ее черты, как децентрализованность, влияние культурно-этнической неоднородности и место студентов коренного населения в образовательной системе. Отдельное внимание уделено трем основным принципам реализации высшего образования (доступ, равные возможности, учет разнообразия). Представлены основные направления деятельности Канадского Совета по вопросам развития человеческих ресурсов в сфере туризма. Изучена структурная специфика канадских отраслевых туристических стандартов. Проанализирована специфика профессиональной деятельности канадского туристского сектора и его взаимосвязь с туристской профессиональной подготовкой.

Ключевые слова: индустрия туризма, туристское профессиональное образование, равенство, разнообразие, доступ, туризм коренного населения. Канадские стандарты туризма.

N. ZHORNIAK

SPECIAL FEATURES OF CANADIAN TOURISM INDUSTRY AND TOURISM VOCATIONAL EDUCATION

The article discusses the features of the Canadian tourism industry and tourism vocational education, including such features as its decentralization, the impact of cultural and ethnic heterogeneity and the role of Aboriginal students in educational system. Special attention is given to three basic principles of higher education (access, equity, diversity). The basic activities of the Canadian Tourism Human Resource Council are presented. The structural specificity of Canadian tourism industry standards was concerned. Analysis of specific professional activities of the Canadian tourism sector and its relationship with the tourist professional training was made.

Keywords: tourism industry, tourism vocational education, equity, diversity, assessment, aboriginal tourism, Canadian tourism standards.

Входження України в світовий освітній простір вимагає від неї здійснення модернізації освітньої діяльності в контексті світових вимог і стандартів, що неможливо без врахування міжнародного досвіду, в тому числі канадського досвіду професійного навчання працівників.

Мета статті – проаналізувати і визначити особливі риси канадської сфери туризму і туристської освіти. Об'єктом дослідження є канадська сфера туризму і канадська туристська освіта, а предметом – їхні особливості.

Проблеми теорії фундаментальної туристичної науки та професійної освіти у туристичній галузі досліджували В. Федорченко, Л. Кнодель, З. Зязюн, А. Конох, М. Галицька, Н. Фоменко, Я. Олійник, А. Карамашева, С. Красна, О. Кузьмін, Л. Ортон, Г. Роусон та ін.

Сучасна модель професійної діяльності, зокрема туристської, розвивається як результат науково-практичного пошуку, в процесі якого вивчається та аналізується вітчизняні і зарубіжні надбання науки і освіти, зокрема і в Канаді.

Канада відома своїм неоднорідним етнічним, расовим та культурним складом, полікультуралізм тут є офіційною політикою вже понад 30 років та підкріплюється законодавчою базою. Ця країна має багаторічні освітні традиції у сфері професійної підготовки загалом та підготовки фахівців туристської сфери зокрема. У Канаді освіта покликана ввести студентів у світ культури і підготувати їх до своєї ролі в суспільстві, повинна зробити майбутніх фахівців здатними до вдумливих суджень і прийняття відповідальних рішень [1, с. 21]. За такої підготовки ці майбутні дорослі зможуть впоратись із глобальними проблемами і будуть здатні успішно адаптуватися до змін, з якими вони зустрінуться на цьому шляху.

Тим не менше освіта залишається пріоритетом як інвестиція для уряду країни і відображає високу прихильність канадців до навчання. Витрати на освіту на всіх рівнях становлять 7% валового внутрішнього продукту Канади, що є найвищим рівнем серед країн «вісімки». Присвоєння наукового ступеня, отримання диплома, сертифікату до 25 – 34 років зросло з 44% у 1981 р. до 59% у 1991 р. [8, с. 14].

Незважаючи на те, що кожна з провінцій і територій Канади розробила власну освітню структуру, що відображає особливості регіону, розділених великими відстанями і різноманітністю історико-культурної спадщини країни, її тринадцять систем освіти мають більше спільного, ніж відмінного. Всі системи підтримують трирівневу структуру початкової, середньої та вищої освіти. Остання забезпечується університетами та коледжами, коледжами спільнот, CEGEPs (коледжі D'enseignement général in Professionnel) чи технологічними інститутами [9, с. 4].

З переходом на інтелектуальну глобальну економіку людський капітал стає все більше цінним ресурсом. За цих умов вагомішого значення набуває мобільність високо освіченої верстви населення. Освіта відіграє вирішальну роль у розвитку особистості і суспільства, у розробці навчального та науково-дослідного середовища міжнародного масштабу.

Федеральне міністерство розвитку людських ресурсів Канади (HRDC) прагне, щоб усі жителі країни мали доступ до можливостей навчання, бо освіта та навчання забезпечують канадців необхідними навичками для повноцінної участі в економічному і соціальному житті.

Багатоетнічна Канада виявилася серед піонерів у справі реального впровадження засад полікультуралізму в державне життя, де поруч з європейськими, африканськими, азійськими іммігрантами та їхніми нащадками живуть численні корінні народи – індіанці, ескімоси, алеути. В 1988 р. канадський федеральний парламент прийняв «Закон про канадську багатокультурність» (The Canadian Multiculturalism Act). У ньому завдання держави формулюються так:

- визнавати й поширювати розуміння, що полікультурність відображає культурне й расове різноманіття канадського суспільства;
- визнавати для всіх членів суспільства свободу зберігати, збагачувати та поділяти з іншими свою культурну спадщину;
- забезпечувати, аби суспільні, культурні, господарські й політичні інституції Канади визнавали й враховували у своїй діяльності багатокультурний характер країни;
- поширювати багатокультурність у Канаді згідно з відданістю канадській нації та офіційним мовам [4, с. 15].

З огляду на це канадська система вищої освіти розглядається через призму доступу, рівних можливостей та врахування різноманітності [2, с. 24].

Доступ. Важливим завданням для будь-якої системи освіти є міра, якою вона служить для всього населення. Відмінність у рівні освіти впливає на можливість для окремих осіб конкурувати за робочі місця і діяти ефективно в суспільстві. На шляху до цього буває багато перешкод, деякі пов'язані з економічним становищем осіб, інші – з сімейними ситуаціями, а деякі – з обмеженими можливостями.

У своєму бюджеті на 1998 р. уряд країни оголосив про введення нових заходів щодо стимулювання канадців заощаджувати на вищу освіту. Були розроблені стратегії, введені певні заходи, зокрема: податок без вилучення із зареєстрованих пенсійних накопичень та нові економічні освітні гранти (CESG) для заохочення сімей заощаджувати на майбутню вищу освіту дітей. Іншою перешкодою для успішного переходу до здобуття вищої освіти були труднощі з

отриманням доступу до інформації про вищу освіту та професійну підготовку через відсутність систематизації інформації [5, с. 73].

У зв'язку з цим, наприклад, департамент освіти Північно-західних територій прагне зробити освіту і навчання доступнішими в громадах за рахунок ефективного використання технологій і підвищення якості та ефективності системи освіти шляхом її реструктуризації. Він також залучає інформаційні мережі для підтримки особистісного розвитку та навчання у спільнотах. У рамках цього підходу, департамент освіти планує розробити комп'ютерні операційні системи мовами аборигенів і таким чином збільшити кількість людей, які мають доступ до інформаційних мереж [8, с. 154].

Рівні можливості. Канадські освітні системи прагнуть підтримати студентів, які стикаються з додатковими проблемами при здобутті професійної освіти, через спеціальні програми, мову програми й розуміння того, як культурні і мовні характеристики системи можуть вплинути на студентів.

З розвитком глобалізації зросло бажання визнати і значення внеску різних культур. Це особливо вірно стосовно культур корінних народів. Вони історично стикаються з багатьма проблемами переважно некорінної системи освіти. Однією з труднощів є мова; рідною мовою багатьох корінних народів не є англійська або французька, яку вони повинні вивчати. Раніше було насильницьке розлучення дітей аборигенів від своїх сімей і культур. Школи-інтернати, ера яких почалася в 1892 р. і закінчилася в 1983 р. з закриттям останньої з них, були основним негативним впливом на перші нації Канади [7, с. 21].

Врахування різноманітності. Інші труднощі пов'язані з культурними відмінностями або негативними стереотипами. Студенти корінного населення мають менше можливостей і потреб скористатися в подальшому житті навичками, здобутими в університеті. Крім того, багато корінних громад географічно віддалені і не в змозі залучати та утримувати висококваліфікованих вчителів для своїх шкіл.

Ключовим фактором, що впливає на учнів, є мобільність студентів. Канадські студенти мають можливість шукати кращі програми, доступні як у своїй країні, так і за кордоном. Крім того, студенти з інших країн, можуть вступити до канадських університетів. Навчальні програми останніх мають бути конкурентоспроможними на міжнародному рівні, щоб залучити іноземних студентів і зберегти канадських студентів, а також справедливими, щоб забезпечити внутрішній доступ усім до вищої освіти. У Канаді іноземні студенти становлять 20% загальної кількості у післядипломних дослідницьких програмах, 7% – в університетах та 4% – у професійній освіті [9, с. 21]. Щодо назви, то в Канаді намагаються не вживати термін «іноземні студенти», його заміняють на «міжнародні студенти».

Інтернаціоналізація і глобалізація людської та економічної діяльності буде спонукати канадське суспільство до конкуренції з іншими країнами. Ясно, що якість освіти, яку надають молодим людям, допоможе Канаді відповісти на виклики XXI століття..

Канадські університети мають давні традиції міжнародного співробітництва. Але, як зазначає Асоціація університетів і коледжів Канади, інтернаціоналізація університетів означає зміну підходу до викладання і навчання. Це перетворення, що має важливе значення для майбутнього якості вищої освіти в країні [6, с. 59].

У канадському туристичному секторі задіяно 1,67 млн. людей (дані EMERIT 2005). Це динамічна, конкурентоспроможна галузь, що пропонує широкий спектр можливостей працевлаштування. Для її підтримки та постійного покращення в країні функціонує багато організацій. Серед них СТНRC – Canadian Tourism Human Resource Council (Канадська Рада з питань розвитку людських ресурсів у сфері туризму). Вона слугує національним форумом, який сприяє розвитку людських ресурсів, що, відповідно, підтримує глобальну конкурентоспроможність канадського туристичного сектору.

Основні цілі, які ставить перед собою СТНRC включають: встановити напрямок розвитку канадських туристичних людських ресурсів, заохочувати культурний аспект підготовки кадрів для туристичного сектору, координувати національні стандарти туристичних спеціальностей [7, с. 54]. Вона виступає захисником з питань розвитку туристських людських ресурсів на національному та міжнародному рівнях.

Рада тісно співпрацює з бізнесовими, робочими, провінційними та територіальними туристсько-освітніми радами, національними промисловими організаціями освітньою, тренінговою спільнотою та урядами по всій країні. Ці туристичні партнери діляться ресурсами та спільно розробленими і впровадженими у туристичний сектор національними проектами та програмами.

Національні, провінційні та територіальні асоціації туристичної галузі співпрацюють з 1987 р., щоб впровадити галузеві стандарти спеціальностей та сертифікації, які б визнавалися на території всієї Канади. СТНRC координує досягнення провінційних і територіальних рад. Цей процес підтримує розвиток єдиного національного стандарту та сертифікаційної програми для будь-якої туристської спеціальності [8, с. 27].

У документі стандарту спеціальності прописані знання, вміння та ставлення, необхідні, щоб бути компетентним у спеціальності. Ці стандарти були розроблені галузевими професіоналами та охоплюють колективний професійний досвід фахівців туристичного сектору всієї Канади.

Стандарти – це положення, які визначають обсяг знань і виконання професійних обов'язків та необхідні особі, щоб вважатись компетентною у своїй спеціальності [8, с. 21]. Вони необхідні як для покращення структури галузі, так і для підвищення іміджу сектора серед громадськості. Загалом визначають чотири основні групи, для яких галузеві стандарти є найбільш корисними:

1. Галузеві спеціалісти:

- стандарти допомагають визначити напрям кар'єрного зростання;
- стандарти підвищують престиж туристичних професій в очах громадськості та спеціалістів;
- стандарти забезпечують основу для самовдосконалення та просування кар'єрною драбиною;
- стандарти є основою для сертифікації.

2. Роботодавці та власники:

- стандарти окреслюють межі компетентностей працівників, що допомагає у наймі, перепідготовці (підвищенні рівня) та розвитку провінції;
- стандарти забезпечують роботодавців і власників високопрофесійною робочою силою, яка може підвищити продуктивність та зменшити витрати, пов'язані з високим плином кадрів.

3. Освітняни:

- стандарти забезпечують основу для розробки змісту та програм професійної підготовки,
- стандарти визначають межі, де необхідно застосувати спеціальні освітні компетентності.

4. Студенти:

- стандарти формують основи змісту туристської освіти та просувають професійну підготовку до відповідних галузевих рівнів;
- чіткість стандартів сприяє покращенню іміджу галузі як надійного вибору спеціальності, вони;
- стандарти вносять ясність при виборі конкретної спеціальності в межах туристської галузі [3, с. 101–109].

Канада зробила гостинність та туризм мистецтвом, багато навчальних закладів країни спеціалізуються на підготовці людей для роботи в цьому динамічному секторі. Легко зрозуміти, чому. Туризм завжди відіграв важливу роль в економіці Канади, оскільки впродовж століть люди насолоджувалися відвідуванням цієї величезної, гарної країни. Тепер кожен рік мільйони людей відвідують готелі, ресторани, курорти та клуби по всій Канаді – і це мільйони доларів для сектора, який підтримує тисячі підприємств і робочих місць.

Комітет з питань туризму Канади СТС (Canadian Tourism Council) називає 5 особливостей, які виокремлюють цю країну на світовому ринку туристичних послуг.

1. Сповнені життя міста, що межують з неосвоєною природою. Мандрівники можуть відвідати знаменитий театр у Торонто – одне з найбільш культурно-різноманітних міст чи спуститися пінними водами (зайнятись рафтингом) ріки Сент-Лоренс у Монреалі – провідній культурній метрополії. На території Канади розташовані 14 об'єктів світової спадщини ЮНЕСКО [8, с. 54].

2. Одноосібні мандрівки морем, повітрям чи сушею. Це досвід, який змінює погляд на життя: подорож дикими безкрайними просторами Юкону на санях, запряжених собаками чи випробування пішим переходом по узбережжю Ньюфаундленда [8, с. 61].

3. Активні пригоди серед чудес природи – споглядати загадкове північне сьйво, відчутти могутню силу Ніагарського водоспаду, спостерігати за білими ведмедями з вікна юрти, адже 25% світової дикої природи є на території Канади [8, с. 67].

4. Знаменита національна кухня канадських місцевостей. Різноманіття кухні та напоїв країни – це досвід, який варто спробувати на смак. Окрім знаменитих на весь світ кленового сиропу та віскі, туристам запропонують холодні вина Онтаріо, покажуть, як виготовляють сири Квебеку, та навчать виймати устриці на острові Принца Едварда [8, с. 71].

5. Зв'язок з канадійцями. Канада відома своїми спільнотами, тому багато мандрівників виявляють бажання взяти участь у житті однієї з них. Наприклад, у церемонії очищення індіанців – щось подібне на відвідини парної, але з більшою кількістю ритуалів; чи відкрити для себе культуру Акадії з її неповторною сумішшю французького шарму та місцевого колориту; чи навчитись ловити лобстерів у місцевого рибалки з острова Принца Едварда [8, с. 78].

СТС співпрацює з приватним сектором, урядом країни, провінцій та територій, щоб підтримувати туристичний сектор конкурентоздатним та зберегти Канаду як місце, де мандрівники можуть здобути неймовірного особистого досвіду.

Канада постійно вдосконалює та оновлює свої туристичні об'єкти. Найсучасніші зимові та літні курорти підтримуються належно і постійно вдосконалюються. Уряд країни особливо сприяє розвитку спортивного туризму, агротуризму, пригодницького туризму та екотуризму. Не менш важливою візитною карткою є культура перших націй, яку поступово залучають у туристський сектор. Унікальний стиль життя корінного населення, їхнє мистецтво та фольклор у поєднанні з неймовірною природою та історичними взаємовідносинами корінних жителів і поселенців – все це створює передумови для приваблення туристів до Канади.

Коледжі та університети країни, відповіли на зростаючу потребу у висококваліфікованих співробітниках з великим розмаїттям програм від базової підготовки у сфері гостинності до докторських наукових ступенів. Через своє національне значення навчання гостинності та туризму в Канаді досягає високих міжнародних стандартів. Навчання часто поєднує в собі як європейські і міжнародні традиції якості й сервісу, так і моделі північноамериканської ефективності та використання передових технологій.

Туризм нині став одним із значущих факторів протистояння сучасним викликам світу і стратегією соціально-економічного розвитку країн та регіонів на довгострокову перспективу в умовах глобалізації і міжкультурної комунікації, тому виконує важливу місію у світовому гуманітарному розвитку. Таким чином, він є надзвичайно багатоманітним явищем, як і багатоманітна діяльність людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bean Robert. Cross-cultural Training and Workplace Performance. – Adelaide, 2008. – 48 p.
2. Bernier Judith. The Complacent Acceptance of Diversity: Human Resource Development in a Culturally Diverse Environment / COERC 2002: Appreciating Scholarship. Proceedings of the Annual College of Education Research Conference (1st, Miami, Florida, April 27, 2002). – P. 24 – 29. 126 p.
3. Carter Norvella P. Diversity and Standards: Defining the Issues. / Convergence or Divergence: Alignment of Standards, Assessment and Issues of Diversity.//ed. by Carter Norvella. – Washington DC, 2003. – P. 97 – 112. 154 p.
4. Clendenning Donald. Federal Legislation Relating to Teaching and Vocational Education in Canada. – Ottawa: Department of Labour, 1965. – 74 p.
5. Cultural Context of Learning: East Meets West./ed by Baijin Yang. – P. 204 – 219. / Integrating Lifelong Learning Perspectives. /edited by Medel-Anonuevo Carolyn. – Hamburg, 2002. – 296 p.
6. Insights from the Field: Understanding Geography, Culture, and Service./ edited by Paul D. J. Coverdell. – Washington DC, 2002. – 187 p.
7. Promising Practices in Career and Technology Studies (CTS). – Alberta Learning, Edmonton. Learning and Teaching Resources Branch, 2000. – 74 p.
8. Rossing, Rainer C. Parameters for an Effective Entrepreneurial, Regional, Hotel/Restaurant Management Training Program in Manitoba. – Canada, 1997. – 222 p.
9. Sectoral Skills Needs: The Role of Universities, Task Force on Labour Market Issues: Office for Partnerships for Advanced Skills. – Council of Ontario Universities, Toronto, 1998. – 40 p.